

Σειρά ποντιανών λαογραφικών έκπομπών του Συλλόγου "Φάρος Ποντίων" από την ραδ.σταθ. Μακεδονίας Ε.Ι.Ρ.

και πρέπει να είναι η μέρη της Εποχής 50 12-9-1970

• • • • • Σ Η Μ Α • • • • • • • • •

Ποντιακοί δυτικαλοί.-Λαογραφική έκπομπή του Συλλόγου "Φάρος Ποντίων".-Κείμενο καθ' επειμέλεια Στάθη Εύσταθιάδη.

• • • • • σέ μακρόσυρτο ήχο, κουδούνια κλπ. • • • • •

• Αντικαλοί... διαμυήσεις... νοσταλγίες... μαημοσ... • • • •

• • • • • σέ γοργό ρυθμό, ήρωας... • • • • •

• Άθινατοι ποντιακοί θρύλοι καθ' παραδόσεις

• • • • τδ σήμα σβήνει • • • •

0.- Στήν περιοχή "Οφεας τοῦ Πόντου εἶναι ἀφιερωμένη ἡ σημερινή μας έκπομπή.

• • • • λύρα σέ ύπδιρουση • • • •

Περί τά 50 χιλιόμετρα δυτικού της Τραπεζούντας τάχωριά του "Οφεας. Καθ' σέ τούτη τήν περιοχή διατησιαδές έλληνισμός δοιμάστηκε σκληρά. Οι πιέσεις τοῦ ιατακητή για διεισλαμισμό τῶν κατοίκων άδηγησαν σέ διπργυνωση." Όμως ή βέα τοῦ Αγαρηνοῦ δέν μπρεσε ποτέ νά ύποδουλώση τήν ψερήφανη φυχή τῶν Ποντίων οφειτῶν.

"Αιδημή καθ' σήμερα στήν περιοχή τοῦ "Οφεας καίει δισβεστή ή φλέγα τοῦ έλληνισμού καθ' ιρυφά τδ καντήλι τής χριστιανικής πίστεως, πού φωτίζει, ποιεις ξέρει, προσεις φυχές..."

• • • • ή λύρα σταματᾶ • • • •

Γιά τήν δυνομασία ""Οφεις"" διατυπώνονται διάφορες άποψεις. Υπάρχει στον τόπο λίθος χρώματος σταχτής, "φαιδρός λίθος". Συμπεραίνουν λοιπόν μερικοί, δτε τδ έπειθετο "φαιδρός" ~~επειδή στην περιοχή δεν έχει περισσότερη στρατηγική σημασία~~, εγνής από τήν χαρακτηριστική πέτρα, ποσ ήταν σέ αφθονη ~~περιοχή, περισσότερη στην οδιαστικό~~ "Οφεις". Άλλη άποψη δέχεται, δτε ή περιοχή "Οφεας" φυνμάσθηκε έτσι από τδ δριοειδές ένδεις ποταμού της, πού είχε τήν ίδια δυνομασία. Πάντως, καθ' ή τουρκική δυνομασία ""Οφ"" τήν ίδια ρέζα έχει.

Συγκεκριμένα Ιστορικά στοιχεῖα για τήν άποινισμό τής περιοχής από "Ελληνες δέν ύπαρχουν. Πάντως, στον τόπο σώζονται έρειπια βυζαντινῶν ναῶν. Υπάρχει ή παράδοση, δτε οι πρώτοι "Ελληνες άποινοι έγιατα-

στάθηκαν στήν περιοχή "Οφεως κατά τούς πρώτους βυζαντινούς αιώνες
καὶ προήρχοντο ἀπὸ υησιὰ τοῦ Αἰγαίου." Οπωσδήποτε ἡ περιοχή ἐπανδρώ-
θηκε, σὲ σημαντικό βαθμό, μετά τὴν ἄλωση τῆς Τραπεζούντος.

• • • • • ΛΥΡΑ - ΤΡΑΓ. • • • • •

"Η περιοχή "Οφεως συνορεύει, βορείως μέ τὴν Μαύρη θάλασσα - τὸ
πλατεύστερο πρός αὐτὴν χωριό "Χάλτ" βρισκεταιν σὲ ἀπόσταση τεσσάρων
περίπου χιλιομέτρων - θυτικῷ μέ τὴν Βαθύποδην. Σε ανατολικά τοῦ
"Οφεως" ^{εργάστηκε} τὸ Ρεζαίο καὶ στά δυτικά, τὰ Σούρμενα.

"Η περιοχή τοῦ "Οφεως εἶναι δραστική καὶ δασύδημη. Οἱ μάτοινοι ἀσχο-
λοῦνται μέ τὴν γεωργία, ιπηνοτροφία καὶ τὰ διαρκηπευκτικά. Καλλιεργοῦ-
σαν τὰ ελληνικά γράμματα καὶ ἐπιδίδονται σὲ διάφορες τέχνες." Ιδρυσαν
περιναλεῖς ναούς καὶ σχολεῖα. Σε αὐτὸν τὸ χωριό "Κρηνίτα" καὶ "Γέγα" λειτουρ-
γοῦνται φπατάξια σχολεῖα. Μέ διλγάντες τάξεις σχολεῖα λειτουργοῦνται
αέδηλα τὰ χωριά τοῦ "Οφεως". Η προσφορά τῶν ναοβιών καὶ ίδιως τῶν
Συλλόγων "Μέλισσα" καὶ "Πρδοδος" στὸ βαθμὸν τῆς ἐλληνικῆς παιδείας
ήταν μεγάλη.

Οἱ "Οφετες" ήταν φιλόμουσοι καὶ συνατεθηματικοὶ ἀνθρώποι. Τούτο
φανερώνεται ~~τούτο~~ στὸ τραγούδι, ποὺ ἀκολουθεῖ.

• • • • • ΛΥΡΑ - ΤΡΑΓ. • • • • •

I37 χωριά υπήρχαν στήν περιοχή "Οφεως. Μέχρι τὸ 1660 δὲ ~~επέστη~~ πον-
τικιδες ἐλληνισμός. ἐξαιρούσθησε δραμά τὸν ἐλληνοπρεπῆ τρόπο ζωῆς
του. Η είνος επενταέτη, ποὺ ἐπηκολούθησε, ήταν τραγική για τοὺς "Ελ-
ληνες" ναοβιών τοῦ τόπου. Πολλοὶ ἀναγινόθηκαν νά εξισλαμισθοῦν. Τὰ
χωριά, Κρηνίτα, Ζουρέλ, Κουρέτσ, Ζησηνός, Χάλτ, Γέγα καὶ Κοφίτα, στά-
θηκαν ἀπόρθητα φρούρια. Κατοικοῦνται σ' αὐτά περὶ τοὺς 3.000 "Ελληνες"
λίγο πρὶν ἀπὸ τὸν ξερριζωμό, ποὺ ἦγινε τὸ 1922-1923. Κοντά στήν θά-
λασσα υπήρχε καὶ ἔνας μικρός συνοικισμός ἀπὸ 12 σπέτια, μέ τὴν δυο-
μασία " τοῦ Λένα ". Διέτειναν ἐκεῖ ~~κατεύθυντο~~ τὸν χειμῶνας καὶ
τοικοὶ ἀπὸ τὸ χωριό "Ζησηνός".

Πρέπει νά σημειωθῇ, δτε οἱ δῆθεν εξισλαμισθέντες "Ελληνες" τοῦ
"Οφεως, στὰ ιρυφά ἐκτελοῦσαν δλα τὰ χριστιανικά τους ναθήμοντα.

Παραμένουν καὶ σήμερα ἔκετ, πολλοὶ ἀπὸ αὐτῶν μὲ πλήρη τὴν θυντικήν συνείδησην. Διατηροῦν ἀρχαῖα κειμήλια τῶν Ἑλλήνων προγόνων τους, οἱ εραῖαι μφίαι, βιβλία ι.λ.π.

Οἱ κατὰ τὸ φαινόμενο Τούριοι τοῦ "Οφεως λαλοῦν καὶ σήμερα τὴν ποντιακὴν διάλεκτο, ~~τέλοιον την τουτικήν λόγον καὶ λοραδούν τοῦ ποντιακοῦ γράφειν~~ ^{μὴ δηλώνειν} παρουσιάζει καποτα θιορρυθμία.

"Αἰσθατε δόσο χαρακτηριστικούς στίχους καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸν σιωπὴν αὐτῆς τῆς περιοχῆς.

"Ἐδάντοσετε πὲν γουροῦσ", ἐπιφέρετε τῇ Μινέᾳ πὲν γουροῦσ" οὖτε ἐν δ τουνιάς ἐτέντετες παρεργασίαν, ^{τοῦρης} Δηλαδή, δώσασε χίλια γρόσια καὶ πήρατε τὴν "Εμινέ, καποτα ιρυπτοχριστιανή." Αλλά ποῦ νά βρῃ μανεῖς χίλια γρόσια; Πάει πολὺ μαρύσι τὸ πρᾶγμα:

ΛΥΡΑ - ΤΡΑΓ

"Οταν ἔγιναν οἱ μεγάλοι διαγμοὶ στὴν περιοχὴ τοῦ "Οφεως, πολλοὶ ἀπὸ τούς κατοίκους ἔγκατέλειψαν τὸν τόπο. "Αλλοι πήραν τὰ βοῦντα, δηνούς ἔχτισαν νέους συνοικισμούς." Αλλοι, κατευθύνθησαν σὲ διάφορες περιοχές τοῦ Πόντου, Εδεώς στὰ Σούρμενα. "Εμὲ δούλευαν σὲ ιτήματα Τούρκων ἀγάδων, ὅπου οἱ συνθῆμες ζωῆς ἦταν καπως ύποφερτές.

"Αλλά μέσα στὴν φυχὴν τοῦ ραγιᾶ φούντωνε κάθε μέρα ἡ ἀγανάκτηση. Στὰ ιτήματα τοῦ σιληφοῦς ἀφέντη, δουλεύοντας οἱ "Ελληνες μὲ δυσμενεῖς ὄρους γιατὶ ἐνὶ κομμάτι φωρί, σιγοτραγουδοῦσαν μὲ πόνο καὶ ἀγανάκτηση τὴν μοῖρα τους.

"Ο ἀκόλουθος στίχος, ποῦ εἶναι μιὰ κατάρα, ἥταν κάθε μέρα στὰ χείλη ἐκείνων, ποῦ ἐσπερναν τὸ καλαμπόνι στὸ χωράφι τοῦ ἀγα.

Νά μη φυτρών", νά μη φυτρών",
κι "ἄν φυτρών" νά μη καρπών"

Νά μη φυτρώσῃ, νά μη φυτρώσῃ ὁ στόρος τοῦ καλαμποκιοῦ, μά κι "

Στὴν περιοχὴν οφεως ψηφίρχαν πολλές ἐξοχές, παρχάρτα, ὅπως τὸ

ΛΥΡΑ - ΤΡΑΓ

Συγγραφέας

Χαλτουζέν, Μεσοράχι, 'Αντζέρ', Γεννητά, Τσικελή, Λειβάδια Κ.Λ.Π. Το
ύψομετρό τους πλησίαζε τα 1.000 μέτρα. Το ίλιο του τόπου είναι άρκε-
τά ήπιο. Παρουσιάζει ή περιοχή ιδιαίτερη γραφικότητα μέ τούς τρεῖς
μεγάλους ποταμούς, "Οφεί, Καλοπόταμο καθ' Παλτατζή-τερέ, δλλά καθ' μέ
τα πανυψηλά έλατα καθ' τα αφθονα πεῦμα.

• • • • • ΛΥΡΑ - ΤΡΑΓ • • • • •

Οι 'Οφείτες ζενιτεύονταν στή Ρωσία καθ' στή Ρουμανία, ήδης στής
πόλεις Βραΐλα καθ' 'Ιάσιον, δπου δημιουργούσαν κατά καιρούς μεγάλες
περιουσίες.

Χάθηκαν στό μαρτύριο τής Εξορίας, Βαλπούρτ καθ' 'Ερζερούμ', πάρα
πολλοί 'Οφείτες. Στήν 'Ελλάδα ήρθαν τδ 1922-1923 δσοι κατέρθωσαν νά
έπιεζησουν όστερα Δπό τόπες καταστροφές καθ' έξανθραποδισμούς. Κατοι-
κούσαν στήν Νέα Τραπεζούντα Κατερίνης, Ποντοκερασιά Κιλικίας, στήν περιο-
χή Πτολεμαΐδος καθ' σε δλλες περιοχές τής χώρας. Δέν λησμονούν τήν
γενετέρα καθ' συνεχίζουν τές παραδόσεις.

^{περιοχή} Στήν Η Οφεώς τού Πόντου παρέμειναν "Ελληνες κρυπτοχριστιανοί,
τῶν ὁποίων τόν δρεθμό κανεὶς δέν μπορεῖ σήμερα νά προσδιορίσῃ κατ' αὐτοὺς
~~θεοῖς διατηροῦν καθ' συνεχίζουν τές παραδόσεις τῶν Ποντίων προγόνων~~
~~κατατημέ τὴν λόρη καθ' εἰ τραγούδια, τόπος γεράτης καθ' εἴ τούτα, μέ τὴν~~
~~κοντακιή βιάλετος.~~ Η έμμονή ~~εἰ τούτη εἴ τη προστίθησεν ο θεός~~ τές
~~ποντιανής~~ παραδόσεις έπροιάλεσσε τήν μίγανάτηση τῶν τουρκιανῶν δρχῶν, οί δποτες
είπαν κάποτε σ' αὐτούς : 'Επει τέλους, δεεῖς οι 'Οφείτες ή πρέπει τή
γλώσσα σας νά μαλάξετε ή τήν θρησκεία σας.' Ισως στή συνεδρίση τῶν
δρχῶν οι δῆθεν μαμεθανούς 'Οφείτες νά είναι καταδικασμένοι Δπό διά-
φεως έθνικῆς καθ' θρησκευτικῆς

• • • • • ΛΥΡΑ - ΤΡΑΓ • • • • •

'Αγαπητοί διροαταί, δ σύλλογος "Φάρος Ποντίων" Δφιέρωσε τή ση-
μερινή του έκπομπή στήν περιοχή "Οφεώς τού Πόντου." Ο συνεργάτης τής
έκπομπής στηρίχθηκε σε πληροφορίες καθ' στοιχεῖα, πού δένωσαν οι 'Οφείτες
τήν καταγωγή Σταύρος Κοκκινόης, Αδριάν Μαυρόπουλος, Χρήστος Τερζίδης,
Χαράλαμπος Χαριτόπουλος, Λεωνίδας Ζανέτας, Παύλος 'Αραβίδης, Βασίλειος

Σεταρέδης, Νικόλαος Ἀλκαζέρης, ~~Χριστόφορος~~^{Χριστόφορος} τοῦ Συλλόγου "Φέρος Λου-
Γιανταμίδης". Ο σύλλογος τούς εὐχαριστεῖ Θερμά.

Κοντά σας ιας πάλι τήν έρχομενη έβδομάδα τήν έδια μέρα ιας
ώρα. ~~παντού αντέλλεται και γράφεται~~ Εθσταθμάδη.

• • • • • Σ Η Μ Α • • • • •

...σέ μακρόσυρτο ήχο, μουδούντα ίαπ. ιας διολούθως κανούνεις σῆμα

Μετεδόθη ή λαογραφική έκπομπή "Ποντιακοί άντελλαλοί" τοῦ Συλ-
λόγου "Φέρος Μοντζιών". - Κείμενο ιας έπιμέλεια Στάθη Εθσταθμάδη. -

• • • • • τδ σῆμα σβήνει • • • • •

Στήν περιοχή "Ορεις τοῦ Πόντου" είναι δημιουργηθεῖσα η παραπομπή
της έπιμελείας.

• • • • • Ήρα σε ύπακρουση • • • • •

Περί της 50 χιλιόμετρα άνωτολικά της Τραπεζούντας για την οποία τοῦ
"Ορεις". Καὶ αὖτη τήν περιοχήν θ ποντιακός έλληνισμός δοκιμάστηκε
ακίνητος. Οι κάτοικοι τοῦ Ιατακάνητη για την έξιαλορισμό τῶν ιατοίνων οὐδὲ-
γίσαν αετούντης. Όμος ἡ βία τοῦ "Αγαρηνοῦ" δέν απόρεσε ποτέ να ου-
δουλώσῃ τήν θηρεύοντη φυγή την Ποντζιών "Ορεικάνην".

"Ακόμη ιας σήμερα στήν περιοχή τοῦ "Ορεις" ιαΐζεται, διαβατή ή
φλόγα τοῦ έλληνισμοῦ ιας ιριδή τοῦ ιαντζήλη της χριστιανικής πίστεως,
καθοριζότας, ποτέ δέσποινται, πέρας φυγής..."

• • • • • ή Ήρα σταματᾶ • • • • •

Ταῦτα την δυναμοσία "Ορεις" διατυπώνονται. Οι ιδρύτες διέθεσε, "Επέρ-
χει στὸν τόπο ιερός χριστιανοῦ σταυροῦ, "φαίδες ιερός" οινοκρατίουν λοι-
κὸν μερικοῦ, διτε τὸ δικέντρο "φαίδες" ~~οφελεστητοποιόντος~~ μετέτρεψε, ~~οφελεστητοποιόντος~~
ἀπὸ τὴν χαρακτηριστική πέτρα, ποτὲ ήταν αετούντης οφελεστητοποιόντος, οφελεστητο-
~~οφελεστητοποιόντος~~ οφελεστητοποιόντος. "Άλλη μπορεῖ δέχεται, διτε ή περιοχή "Ορεις" διο-
μέστηκε ήταν απὸ τὸ δριοειδές ονός ποταμοῦ της, ποτὲ εἶχε τήν έδια διο-
μέστηκε ήταν. ιας ή τοιρική δυναμοσία "Ορεις" τήν έδια ρέζει έχει.

Συγκεκριμένα Ιανορικά στοιχεῖα για τὴν διοικητική της περιοχής
απὸ "Ελλήνες δέν οικράσουν, ιδύντως, στὸν τόπο σέζουνται έρεβκα θυζαντι-
νῆς ναΐν. Υπάρχει ή παρέστη, διτε οι ποτάποι "Ελλήνες μιαρίνοις έγκατα-